

Aleksandra Golubović – Filip Polegubić – Jelena Beno

SUVREMENOST PEDAGOGIJE DJELOTVORNE LJUBAVI SV. IVANA DON BOSCA

Doc. dr. sc. Aleksandra GOLUBOVIĆ
Filozofski fakultet – Sveučilište u Rijeci
Filip POLEGUBIĆ
Filozofski fakultet – Sveučilište u Rijeci
Jelena BENO
Filozofski fakultet – Sveučilište u Rijeci
Pregledni rad

UDK: 37:[159.942LJUBAV+177.6/.7+17.035.1AL-
TRUIZAM+179.9][235.2 Ivan BOS-
CO]"722"[0.000.291.12+"81'276.6:2"]
Primljeno 2. svibnja 2016.

U ovom radu izložiti ćemo temeljne smjernice odgojnog pristupa poznatog kršćanskog odgajatelja sv. Ivana don Bosca i ukazati na njegovu suvremenost kako u pružanju primjera za vođenje uzorna života tako i u pristupu odgajanicima. U današnjoj pedagogiji, ali i filozofiji odgoja nameću se poteškoće s obzirom na mogućnost odgojnog djelovanja na djecu i mlade. Više je razloga zbog kojih se one pojavljuju. Neki od važnijih vezani su svakako uz nedostatak odgojnih autoriteta i primjerenih metoda odgajanja. Bosco se tu pokazuje izuzetno inovativnim i uspješnim. Svojim primjerom pokazao je kako treba izgledati pravi odgajatelj i na koji način on treba odgojno djelovati. Poučavanje primjerom bilo je i ostalo jedna od najuspješnijih metoda odgajanja. Bosco je to svjedočio osobnim primjerom (činio je ono što je govorio). Jedna od njegovih najučinkovitijih odgojnih metoda jest ljubav. Ljubav odgaja i ona je najmoćnije sredstvo koje je na raspolaganju odgajateljima i općenito prosvjetnim djelatnicima, a može uvelike doprinijeti promjeni i usavršavanju djece i mladeži. Ljubav označava nastojanje da se drugome učini dobro, da se pomogne u tuđem odrastanju, da se neprestano pruža ruka podrške i brige o cjelini postojanja onih koje odgajamo. U tom kontekstu smatramo da su Boscove metode učinkovite i danas, samo ih treba primjenjivati.

Ključne riječi: don Bosco, odgoj, preventivni pristup, ljubav, poučavanje primjerom, odgojno očinstvo.

1. Uvod

U društvu u kojemu živimo, u zajednici u kojoj egzistiramo, u obitelji te među prijateljima zasigurno se može pronaći osoba čije djelovanje predstavlja primjer drugima. Proučavajući različite povijesne osobe i ličnosti, njihova ostvarenja i djelovanje, može se uočiti značajne pojedince koji su posebnu važnost pridavali odgoju. Odgoj, kao svojevrsan privilegij čovjeka, pretpostavlja u prvom redu pozitivno djelovanje, proces razvoja, izazov odrastanja, poziv na čuvanje vrijednosti, a temeljito obilježava život svakog pojedinca i društva u cjelini. Međutim, kako bi neka povijesna osoba i njezino djelovanje ostali trajno zapamćeni, treba neprestano aktualizirati njegove ili njezine odgojne smjernice i činiti ga suvremenim. Jedan takav primjer zasigurno je sveti Ivan Bosco – veliki odgajatelj mladeži. Oduvijek, a posebice danas u suvremenom društvu potrebni su nam primjeri, uzori, autoriteti, osobito na odgojnom planu. Stoga ova tema nastoji aktualizirati don Boscovu pedagogiju djelotvorne ljubavi kao onu koja je relevantna ne samo za opću povijest odgoja i obrazovanja već i za pedagošku sadašnjost i budućnost. Boscova pedagogija postaje modelom za različite oblike suvremenog odgojnog djelovanja, međutim, ona je cjelovita jedino ukoliko uključuje neizostavni kršćanski element.

Upravo iz tog razloga želimo predstaviti pedagogiju Ivana Bosca koja uključuje njegov preventivni sustav, a cilj je njegovu pedagogiju i sustav aktualizirati te kontekstualizirati u skladu sa znanošću o odgoju. Potreba za ovakvim istraživanjem pedagogije djelotvorne ljubavi javila se uviđanjem kako se u javnosti sve manje govori i u radu koriste djelovanje i zapisi velikana pedagoške profesije. Promatrajući metode istraživanja, deskriptivnom su metodom opisane osnovne postavke pedagogije don Bosca i njegova preventivnog sustava. Komparativnom metodom uspoređena je Boscova pedagogija sa znanstveno-pedagoškim postavkama u kontekstu suvremenosti, dok su se njegova djela proučavala povijesnom metodom. Preventivni se sustav metodom analize nastojao rasčlaniti na određene sastavne dijelove, koji su metodom sinteze isprepleteni i

stvaraju jedinstvenu cjelinu.¹ Temeljna hipoteza ovog rada glasi da je sv. Ivan Bosco sa svojim pedagoškim postavkama povijesni i suvremeni primjer pedagoške znanosti, teorije, a nadasve prakse.

U radu su tako prikazani *Život i misao don Bosca, Postavke pedagogije djelotvorne ljubavi sv. Ivana Bosca* koje se očituju u: *Odgaju primjerom, Odgajatelju – nezaobilaznom čimbeniku odgojnog procesa, Odgojnom očinstvu, Prevenciji kao pojmu, Postavkama preventivnog sustava, Ljubavi kao osnovnom pokretaču pedagogije, Zdravlju, znanosti i svetosti – don Boscovim metodama u tri riječi i don Boscu kao dijelu opće povijesti pedagogije.*

2. Život i misao don Bosca

Ivan Bosco, poznatiji kao „don Bosco“ katolički je svećenik, odgajatelj mladih, utemeljitelj crkvene družbe – salezijanaca i salezijanki (Kćeri Marijine) i svetac Katoličke Crkve.² Rođen je u Italiji, nedaleko od Torina 1815. godine kao najmlađe dijete u seljačkoj i siromašnoj obitelji.³ Kao mladi jedanaestogodišnjak Ivan je bio primoran napustiti vlastiti dom pa se sa svežnjem u kojem su bile dvije majice, dvije knjige i velik komad kruha, upućuje na seosko imanje obitelji Moglia na kojemu je radio.⁴ U svom djetinjstvu mnogo je radio, učio zanate, čitao te razmatrao, a kao dvadesetogodišnjak odlučuje otići u sjemenište.⁵ S dvadeset šest godina postaje svećenik,⁶ čime postupno počinje velika pustolovina njegova života koja se očituje u pedagoškom radu i autentičnosti don Boscova odgoja. Čitav svoj život, čitavo svoje biće, poziv i poslanje posvećuje odgajanju napuštene i siromašne djece i mladih te duhovnoj skrbi za njih.⁷ Sve je započelo na svetkovinu Bezgrešnog začeca Blažene Djevice

1 Usp. Ratko ZELENIKA, *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Tavrnm, Beograd, 1988., str. 173, 175.

2 Usp. Antun VUJIĆ (ur.), *Opća i nacionalna enciklopedija u 20 knjiga: III. knjiga: Be – Ca*, Proleksis d.o.o. – Večernji list d.d., Zagreb, 2005., str. 128.

3 Usp. Ivan SIROVEC, *Sveci – 128 životopisa i poruka*, U pravi trenutak, Zagreb, 2007., str. 33.

4 Usp. Teresio BOSCO, *Don Bosco - kratki životopis*, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 11.

5 *Isto*, str. 16.

6 Usp. Ivan SIROVEC, *Sveci – 128 životopisa i poruka*, str. 33.

7 Usp. Antun VUJIĆ (ur.), *Opća i nacionalna enciklopedija u 20 knjiga: III. knjiga: Be – Ca*, str. 128.

Marije 1841. kada pod svoju zaštitu uzima Bartolomeja Garelija. Taj je dječak toga dana umalo štapom istjeran iz crkve zbog sumnje da je lopov, a don Bosco otkriva da je dijete siročić i da je u potrebi, pa mu pristaje biti prijateljem.⁸ S vremenom broj dječaka sve je više rastao pa je don Bosco otvorio poznati Oratorij, a 1846. godine oko don Bosca trči i igra se tristo dječaka, dok on ispovijeda.⁹ Bosco je umro 31. siječnja 1888. godine¹⁰ uz posljednje riječi upućene salezijancima: »Činimo dobro svima, a nikome zlo! Recite mojim dječacima da ih čekam u raju.«¹¹

Pedagoškoj praksi sveti Ivan Bosco ostavio je u nasljedstvo poznati *preventivni sustav* – odgojni sustav po kojemu je djelovao i koji je urodio mnogim plodovima. Preventivni je sustav tako primjer jednog od njegovih najvećih odgojnih ostvarenja, koji se pokazao izuzetno učinkovitim u mnogim generacijama djece i mladih, siromašnih i napuštenih. Boscov preventivni sustav nije samo teorijska pedagoška misao već provjerena pedagoška praksa koja je djelovala i djeluje kako u Boscovo vrijeme, tako i danas među brojnim salezijanskim aktivnostima. »Uvidjevši probleme djece i mladih svoga doba, ovaj je svećenik prepoznao važnost preventivnog djelovanja nasuprot represiji. Pod prevencijom se razumijevalo prepoznavanje dobra koje mlada osoba u sebi nosi i pomoć da u njemu ustraje. Cilj je bio odgojiti dobra kršćanina, koji će onda biti i pošten građanin.«¹² Devetnaesto stoljeće obilježila je industrijalizacija, a ona podrazumijeva i jeftinu radnu snagu. Teresio Bosco (1988.) objašnjava kako kuhano povrće kao redovna hrana, raspad obitelji, alkoholizam, prostitucija, kriminal, pojava novih bolesti kao posljedica uvjeta rada postaju masovne pojave, a ta situacija nije zaobišla najosjetljiviju skupinu ljudi – djecu i mlade.¹³ U taj svijet zalazi jedan katolički svećenik koji iz čiste ljubavi želi pomoći mladim dječacima i želi ih

8 Usp. Teresio BOSCO, *Don Bosco - kratki životopis*, str. 18.

9 *Isto*, str. 23.

10 Usp. Antun VUJIĆ (ur.), *Opća i nacionalna enciklopedija u 20 knjiga: III. knjiga: Be – Ca*, str. 128.

11 Teresio BOSCO, *Don Bosco - kratki životopis*, str. 44.

12 Marjana KOŠČAK, Prevencija poremećaja u ponašanju prema don Boscovu modelu, u: *Kateheza*, 34 (2012.) 1, 64-95, str. 65.

13 Usp. Marjana KOŠČAK, Prevencija poremećaja u ponašanju prema don Boscovu modelu, str. 65.

izvesti na pravi put i sačuvati od loših i rizičnih čimbenika. Don Bosco je izjavio: „treba spriječiti pod svaku cijenu da tako mladi dječaci završavaju u zatvoru. Hoću da budem spasitelj takvih dječaka.“¹⁴ Stoga je njegova pedagogija, koja uključuje preventivni sustav, nazvana *pedagogijom djelotvorne ljubavi*.

3. Postavke pedagogije djelotvorne ljubavi sv. Ivana Bosca

»Svim odgajateljicama i odgajateljima povjerena je zadaća da pokrenu zajednice u kojima žive kako bi one postale radionice života i za život, tj. mjesta prožeta potvrđivanjem života i radovanja životu, te da rade zajedno. Pozvani su na angažiranje i suodgovornost, žar i hrabro djelovanje. Preventivni sustav, koji se živi kao odgojna metoda i kao duhovnost, tako će oživjeti i aktualizirati don Boscovo očinsko srce i Marijinu majčinsku skrb za život i nadu čovječanstva i današnjih mladih.«¹⁵

3.1. *Odgoj primjerom*

Jedna je od osnovnih postavki pedagogije djelotvorne ljubavi odgoj koji se temelji na primjeru. Takav primjer bio je don Bosco. On kao odgajatelj postaje uzorom svojim odgajanicima. Prema Bandurinoj teoriji socijalnog učenja (1986.), »ponašanje se primarno uokviruje kroz modeliranje ili promatranje, pojačavanjem ili iskustvom, pozitivnih posljedica na ponašanje«.¹⁶ Don Bosco služi kao model ponašanja mladima koji ta ista ponašanja mogu usvojiti. Važno je pritom imati na umu kako izvođenje oponašajućeg ponašanja još uvijek ne mora značiti i stjecanje ponašanja.¹⁷ Međutim, dosadašnja pedagoška praksa pokazuje nam kako je odgoj primjerom ključan u odgojnom djelovanju. Osobni život pedagoga, učitelja i odgajatelja treba služiti kao »uzor kojim će odgajnici mjeriti svoj rast prema

¹⁴ *Isto*, str. 117.

¹⁵ Pjera RUFFINATTO, Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja, u: *Kateheza* 29 (2007.) 3, 210-219, str. 219.

¹⁶ Josipa BAŠIĆ, *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str. 162.

¹⁷ Usp. Svjetlana KOLIĆ-VEHOVEC, *Edukacijska psihologija*, Filozofski fakultet, Rijeka, 1998., str. 28.

očovječenju. Njegov je primjer zaista mjerilo, odnosno parametar kojemu valja odmjeravati, usmjeravati i smjerati vlastiti život.«¹⁸ U prilog tim tvrdnjama idu i istraživanja koja su pokazala da učitelji koji su uporni u rješavanju problema naposljetku tu upornost prenesu i na učenika, dok oni koji nisu uporni u rješavanju problema svojih učenika dovode i do smanjenja upornosti tih učenika.¹⁹ Zato don Bosco jasno određuje kompetencije i zadaće odgajatelja.

Pedagoška literatura navodi kako se primjeri mogu svrstati u razne kategorije, i to s obzirom na: sadržaj (odgojni i didaktički), vrijeme (povijesni i suvremeni), izvor (direktni i indirektni), sredinu (stariji, odgajatelji i vršnjaci), stupanj (obični i herojski) i s obzirom na cilj (privlačni i zastrašujući).²⁰ S obzirom na te kategorije, primjer koji pruža don Bosco odgovara toj klasifikaciji. S obzirom na sadržaj, don Boscov primjer odgoja nastaje u specifičnom okruženju i ima specifično značenje koje nije strogo didaktičko, školsko, već odgojno jer je sam sustav domski koncipiran. Zadovoljava i kategoriju vremena jer je on, iako je don Bosco živio u 19. stoljeću i njegov je sustav još tada služio kao povijesni primjer, itekako, kao što ćemo vidjeti, suvremen. Njegov se preventivni sustav očituje u primjeru s obzirom na izvor, koji je direktan, jer je živ i prisutan u osobama, i indirektan (kazalište, igra i sl.). Kada je riječ o kategoriji primjera s obzirom na sredinu, odgajateljsku ulogu preuzimaju stariji kao što je don Bosco te odgajatelji i asistenti, ali i učenici kao vršnjaci koji jedni drugima međusobno postaju primjeri. S obzirom na stupanj, primjer koji pruža lik don Bosca iz svakodnevnog je života, dakle običan, ali i herojski ako ga danas promatramo u kontekstu njegova preventivnog programa koji je uspio ostvariti u praksi. Upravo se danas nastavlja u raznim oblicima širom svijeta unutar salezijanske duhovnosti. S obzirom na cilj, primjeri don Bosca su zanimljivi jer su dani od strane odgajatelja, a za uzore se postavljaju Isus Krist, Marija Pomoćnica, poznata djeca iz Oratorija, pravila Oratorija i sl. Istodobno, osoban razgovor i savjet ponekad mogu biti zastrašujući

18 Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, Školska knjiga, Zagreb, 1990., str. 88.

19 Usp. Dario MILETIĆ, *Odgoj za život – „U izobilju da ga imaju!“*, Zambelli, Rijeka, 2009., str. 19.

20 Usp. Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, str. 111.

kako isti primjer ne bi slijedila djeca (stil ondašnjega vremena – govor o paklu, smrti, izbjegavanju grijeha i sl.). S obzirom na navedeno, možemo zaključiti da primjer koji pruža don Bosco kao uzor djeci i mladima i primjeri kojima se on koristi svakako idu u prilog uspješnoj odgojnoj praksi.

3.2. *Odgajatelj – nezaobilazan čimbenik odgojnog procesa*

Odgajatelj je prvenstveno osoba koja »može neprestance govoriti jezikom srca (...)*«*.²¹ Taj jezik srca podrazumijeva da odgajatelj dopre do srca svojeg odgajnika. Prema don Boscovoj pedagogiji, odgajatelj treba imati četiri kompetencije, a to su: 1) odgajateljska stručnost, 2) ljubav prema nutarnjem životu, 3) pozitivan stav prema sebi i drugima i 4) osobitu ljubav prema mladima.²² Uz to, odgajatelj treba biti provjerene moralnosti.²³ Za Bosca, biti odgajatelj podrazumijeva poziv, no »odgajateljem se ne rađa već se postaje malo, pomalo, stalnim i dugotrajnim zalaganjem*«*.²⁴ Upravo se to povezuje s jednim od pedagoških načela koje glasi: »vrhovni motiv odgajanja jest ljubav prema odgajniku (pedagoški eros), a u odgajniku težnja za biti čovjek*«*.²⁵ Dakle, Bosco opravdava svoja promišljanja o odgajatelju, a ona (p)ostaju veoma suvremena. Također, odgajateljski rad uključuje i napor jer »on zahtijeva pored pedagoškog, psihološkog i metodičkog obrazovanja, prirodni smisao i veliku volju za ovaj naporan posao*«*.²⁶ Na ovaj način očituje se i suvremenost Boscove težnje o odgajateljskoj stručnosti i osobita ljubav prema mladima. Unutar preventivnog sustava odgajatelj treba uložiti svaki napor da bi postigao svoj cilj – građanski, moralni i znanstveni odgoj odgaja-

21 Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, II, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 19.

22 Usp. Gianni GHIGLIONE, Uvod, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, I, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 11.

23 Usp. Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 20.

24 Mihovil KURKUT, Iz bilježnice jednog odgajatelja, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, III, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 39.

25 Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, str. 42.

26 Vladimir ROSIĆ, *Domska pedagogija*, Edicija erudita, Zadar, 2007., str. 165.

nika²⁷ (o čemu će biti više govora u poglavlju 3.7. Zdravlje, znanost i svetost – don Boscova metoda u tri riječi).

Važnost odgajateljskog rada, koji posebno potiče i naglašava Bosco, očituje se ponajprije u neprestanom boravku s odgajanicima. Bosco ističe da ravnatelj treba biti sav posvećen svojim odgajanicima te »nikada ne preuzimati dužnosti koje bi ga udaljile od njegove službe.«²⁸ Možemo ovaj aspekt odgajateljskog rada povezati s misionarskom karizmom i franjevačkom duhovnošću. U Dekalogu franjevačkog dijaloga četvrta postavka, koja slovi *Usred njih*, podrazumijeva da je za uspostavu dijaloga potrebno biti dijelom onih s kojima se surećemo i boraviti s njima.²⁹ Stoga biti "usred njih" podrazumijeva da ukoliko se nekoga želi razumjeti, pomoći mu i uspostaviti s njime dijalog, treba mu se približiti,³⁰ a don Bosco je tome svjedok. Aktualnost tih tvrdnji otkrivamo u suvremenom naglasku na dijalogu kao biti odgoja.³¹ Taj je dijalog između odgajatelja i odgajanika spontan, prislan i iskren.³² Međutim, pravo je odgajateljsko umijeće naći pravilnu ravnotežu u odnosu sa svojim odgajanicima. Odnos treba biti prijateljski, ali odgajatelj je prije otac nego prijatelj. Don Bosco u tom kontekstu govori odgajateljima »neka nastoje izbjegavati kao kugu svaku vrstu navezanosti ili posebnog prijateljstva s odgajanicima i neka se sjećaju da zastranjenje samo jednog može kompromitirati cijelu odgojnu ustanovu.«³³ Suvremenost don Bosca ostvaruje se i u činjenici da je odgajatelj prijatelj mladima, ali ne na isti način kako su mladi prijatelji međusobno.³⁴ Taj je odnos

27 Usp. Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 23.

28 *Isto*, str. 20.

29 Usp. Anton ROTZETTER (ur.), *Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi: Dijalog s drugim religijama: franjevački put – Lekcija 15*, Svjetlo riječi, Zagreb, 2003., str. 16.

30 Usp. Filip POLEGUBIĆ, Elementi franjevačke duhovnosti u funkciji odgoja, u: Drago MARTINOVIĆ – Marko-Antonio BRKIĆ – Katarina LASIĆ (ur.), *Znanost – duhovnost – odgovornost*, Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa održanog 27. rujna 2014., Sveučilište Hercegovina – Fakultet društvenih znanosti dr. Milenka Brkića Bijakovići, Bijakovići – Međugorje, 2015., str. 269-290, 280.

31 Usp. Vladimir ROSIĆ, *Domska pedagogija*, str. 181.

32 *Isto*.

33 Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 20.

34 Usp. Niko TUNJIĆ, *Može li škola odgojiti što društvo i obitelj ne mogu?*, Salezijanska klasična gimnazija s pravom javnosti, Rijeka, 2014., str. 33.

asimetričan jer odgajatelj ne dopušta da ga mladi prisvoje, niti prisvaja mlade za sebe.³⁵

3.3. *Odgojno očinstvo*

Jedna je od osnovnih polazišnih točaka duhovno očinstvo koje trebaju imati odgajatelji, a koje u svom preventivnom sustavu postavlja don Bosco. »Ivan Bosco je osobito promicatelj života pomoću svojega oćinskog odgojnog djelovanja. Sveukupan život, misao i djelo svetog odgajatelja prožeti su životom, usmjereni su i teku prema životu, obiluju životom.«³⁶ Bosco ima vlastito iskustvo preuranog gubitka oca, a i sam potaknut unutarnjom snagom i suosjećanjem uspijeva suosjećati sa svakim dječakom koji je bez oca, skrbi, ekonomske podrške, ljudske i duhovne formacije, a sve uz empatiju, uravnoteženu čuvstvenu sposobnost i prirodnu težnju solidarnosti.³⁷ U Oratoriju treba vladati obiteljska atmosfera, a potpunu sliku te obitelji i očinstva daje Bog, koji je obitelj i izvor života.³⁸ Ozračje tako postaje jedan važan element odgojnoga rada koji je poticaj svim odgajateljima, roditeljima, učiteljima, trenerima i svima koji se bave mladima.³⁹ Obitelj se stvara tako da je odgajatelj prisutan u životu odgajanika, da potiče i zrači radošću, prihvaća mlade, sluša ih i razvija dijalog, ohrabruje i savjetuje, bude primjer, pokazuje ljubav, bude strpljiv i prisan, da se igra s mladima i njeguje slobodno vrijeme i sl.⁴⁰ Oratorij je koncipiran kao domska institucija, a dom je koncipiran kao obitelj. »Unutar tih zidina stvara se stoga obiteljsko ozračje u kojemu se pronalazi radost najintimnijih čuvstava, tj. u kojemu se mladići osjećaju ljubljenima, osjećaju da netko za njih skrbi, da im pomaže da rastu u ozračju ispunjenom vrednotama i formativnim prijedlozima.«⁴¹ Suvremenost don Boscove roditeljske ide-

35 *Isto.*

36 Piera RUFFINATTO, Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja, str. 210.

37 Usp. Aldo GIRAUDO, Odgojno očinstvo. Don Boscova pouka, u: *Kateheza*, 29 (2007.) 3, str. 205-209, 206.

38 Usp. Mihovil KURKUT, Iz bilježnice jednog odgajatelja, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 38.

39 *Isto.*

40 *Isto*, str. 40.

41 Piera RUFFINATTO, Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja, str. 215.

je odgajatelja opravdava se i činjenicom da odgajatelj u učeničkom domu "zamjenjuje" roditelja preuzimajući, koliko je to moguće, ulogu roditelja i stavljaajući sebe u tu ulogu kako bi se učenik što bolje osjećao u toj novoj okolini.⁴² Vrhunac njegove očinske brige može se prepoznati u pristupu prema svakom odgajaniku zasebno. »Jedino će odgajatelj koji gleda u oči i u srce i koji odgonetava govor znakova, i kada nije izražen riječima, biti sposoban, na poseban način, shvatiti i suočiti se s tipičnim trenucima odgoja (...)⁴³ Jedan od zadataka u preventivnom sustavu jest da ravnatelj ili njegov zamjenik prije počinka odgajanika svima javno uputi neku riječ ili savjet o onome što treba činiti ili izbjegavati.⁴⁴ Taj savjet treba se ticati dotičnog dana i ne smije biti dulji od dvije ili tri minute, a don Bosco tvrdi kako je upravo to »ključ moralnosti, dobrog vladanja i dobrog uspjeha u odgoju«.⁴⁵ Duhovnim očinstvom mladi postaju »uzori, svjedoci, istinski tumači života pomoću riječi i djela, uklanjajući nepovjerenje i skladno slažući dva jednako bitna čimbenika odgoja: autoritet i slobodu«.⁴⁶ Upravo je don Bosco zadovoljio još jedno pedagoško načelo, koje podrazumijeva da nema odgoja bez odgojnog autoriteta, ali ni bez dovoljne slobode.⁴⁷

3.4. *Prevenција kao pojam*

Prevenција se, prema Aniću i sur. (2004.), definira kao postupak ili ukupnost radnji koje se poduzimaju da se nešto spriječi, a podrazumijeva radnju koja za posljedicu ima zaštitu od nečega.⁴⁸ U tom kontekstu don Bosco naglašava kako odgojni rad pomoću preventivnog sustava podrazumijeva odgajanikovo upoznavanje s propisima i pravilima ustanove, odgajateljsko odgojno praćenje odgajanika kojima su poput očeva, a sve u svrhu da se odgajanicima

42 Usp. Vladimir ROSIĆ, *Domska pedagogija*, str. 164.

43 Carlo Maria MARTINI, *Bog odgaja svoj narod*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2001., str. 82.

44 Usp. Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 21.

45 *Isto*, str. 22.

46 Piera RUFFINATTO, *Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja*, str. 216.

47 Usp. Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, str. 42.

48 Usp. Josipa BAŠIĆ, *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*, str. 93.

onemogućiti učiniti prekršaj.⁴⁹ Na taj način don Bosco pomaže djeci i mladima u stvaranju uvjeta za zdrav i cjelovit razvoj.

Preventivni sustav sv. Ivana Bosca ima četiri dijela: prvi govori o onome što čini sustav i kako se promiče, drugi dio predstavlja primjenu, u trećem dijelu upoznaje nas s koristima sustava, a četvrti dio namijenjen je postavkama o kazni. Ciljana skupina don Bosca jesu djeca i mladi, a poseban je naglasak na onima koji su siromašni i čiji je odgoj preuzela ulica. Danas mnoga djeca i mladi rastu u okruženju u kojemu su prisutni brojni rizični čimbenici koji potenciraju njihovu ranjivost, ali uz mnoge zaštitne čimbenike koji povećavaju vjerojatnost postojanja iskustva suočavanja s problemima – ta se vjerojatnost označava kao rizik.⁵⁰ Dakle, još u 19. stoljeću susrećemo se s djecom i mladima u riziku, koji postaju jednom od ciljanih skupina don Boscove pedagogije, a osim primarne prevencije, time se očituje i ona sekundarna. »Dapače, neki dječaci koji su mnogo vremena bili bič roditelja i čak izbačeni iz popravnih domova, odgajani prema ovim načelima, promijenili su narav, karakter, provodili su pristojan život i sada zauzimaju časna mjesta u društvu postavši tako oslonac obitelji, ures mjesta u kojem borave.«⁵¹ Ovo don Boscovo svjedočanstvo može biti jedan od demantija autorima koji smatraju kako njegov preventivni sustav možda nije idealan za odrasliju mladež jer se »kao plod stalne prevencije može pojaviti prezaštićenost, nesprijetnost, neiskustvo, mekušstvo i manjak otpornosti i snalažljivosti kod odgajanika«.⁵²

3.5. Postavke preventivnog sustava

Jedna od ranije predstavljenih postavki preventivnog sustava jest upoznavanje odgajanika s pravilima ustanove i nadzor odgajatelja te njegovih pomoćnika. Međutim, važno je naglasiti kako "nad-

49 Usp. Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 17.

50 Usp. Josipa BAŠIĆ, *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*, str. 170.

51 Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 23.

52 Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, str. 63.

zor" ne podrazumijeva policijski ustroj i kontrolu⁵³ već očinski odnos prema svakom odgajaniku, oca koji pazi, čuva i usmjerava svoje dijete i postaje dijelom te obitelji.

Temelj preventivnog sustava postaju razum, vjera i ljubaznost, a kazne se isključuju, one ne čine dio preventivnog sustava. U svojem četvrtom dijelu preventivnog sustava don Bosco govori o *kaznama*⁵⁴ i navodi »neka se nikad ne kažnjava«. ⁵⁵ Kako je odgajatelj ključan čimbenik u odgojnom sustavu, gdje je i omiljen, kazna jedino može biti očitovana u uskraćivanju odgajateljeve naklonosti, što potiče hrabrost i ne ponižava. Bosco je osobit protivnik fizičkog kažnjavanja i omalovažavanja jer takve kazne mlade izazivaju, a odgajatelja ponizuju. Kao odgojna metoda katkad je dovoljan oštar pogled, a opomene i kazne (kada u najrjeđim slučajevima dođe do toga) ne trebaju se davati nikada javno već privatno kako bi odgajnik shvatio što je pogrešno učinjeno. Govoreći o kaznama, don Bosco ističe kako u četrdesetogodišnjem iskustvu rada s mladima ne pamti da je nekoga kaznio. Što je jednostavno želio, uspio je ostvariti, i to uz Božju pomoć kod »istih dječaka za koje se činilo da je izgubljena nada u dobar uspjeh«. ⁵⁶ Nasuprot preventivnom sustavu koji je razvio don Bosco, on spominje kontrastni represivni sustav. Taj je sustav strog, hladan, traži prijestupnike i kažnjava. Svaka kazna u djeci i mladima tako izaziva gorčinu, želju za osvetom, potiče i budi agresiju. Upravo je to jedan od razloga nedjelotvornih i loših posljedica kažnjavanja. Bosco tu opet naglašava kako treba pridobiti srce odgajnika na prijateljski način, urazumljivanjem, podsjećanjem, jer je mladenačka dinamika ona koja je zaslužna da se pokoja disciplinska mjera skrivi. Ono što don Bosco zapravo njeguje jest discipliniranje, važan odgojni postupak koji je danas u suvremenoj didaktičkoj i pedagoškoj misli odavno nadvladao kažnjavanje. Disciplina stoga može biti dana izvana ili iznutra (samodisciplina), a kada je riječ o discipliniranju, ono mora biti očekivano i dosljedno,

⁵³ *Isto*, str. 163.

⁵⁴ Čitav odlomak o kaznama odnosi se na referencu: Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 25.

⁵⁵ Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 25.

⁵⁶ *Isto*, str. 26.

jer dijete treba poznavati pravila i uvjeriti se da se ona provode i na druge u sličnim situacijama.⁵⁷

»Metode kojima se preventivni program ostvarivao, a ostvaruje se i danas, pretpostavljaju povjerenje u dobro koje postoji u svakom čovjeku, pa tako i u djeci i mladima, poduzimanje prvog koraka i prisutnost u okružju u kojem se oni kreću, sudjelovanje u njihovim radostima i brigama, srdačnost i otvorenost prema njima, povjerenje.«⁵⁸ Preventivni sustav podrazumijeva spremnost da se bude s mladima sudjelujući u njihovu životu, prihvaćajući njihov svijet, potrebe i vrijednosti; ostvarujući dijalog s njima i vjerujući u snagu dobra u svakom mladom čovjeku i nastojeći da se ona razvija pozitivnim iskustvima; sustav podrazumijeva razvoj osjećaja za Boga te nastojanje oko kršćanske evangelizacije i ljubaznost koja se očituje kao odgojna ljubav; sastavljen je od pozitivnih odnosa, solidarne animacije odgajatelja te aktivna sudjelovanja mladih.⁵⁹

3.6. *Ljubav kao osnovni pokretač pedagogije*

Već se ranije moglo prepoznati kako su don Boscovi postupci i ideje u osnovi prožeti ljubavlju. Kao što je obitelj zajednica u kojoj treba vladati ljubav, tako je i preventivni sustav temeljen isključivo na ljubavi. Bosco je rado govorio kako je odgoj stvar srca.⁶⁰ Sve što se u odgoju čini, treba biti iz ljubavi, zbog ljubavi i za ljubav. Sv. Ivan Bosco uistinu svjedoči živo evanđelje i sve upućuje na ljubav koja proizlazi od Isusa Krista. Neodvojiva je povezanost te čiste, djelotvorne i nesebične ljubavi od kršćanstva. Iako će se o duhovnom aspektu preventivnog sustava govoriti u zasebnom poglavlju (poglavlje 3.7. Zdravlje, znanost i svetost – don Boscova metoda u tri riječi), ovdje treba naglasiti kako kršćanski odgoj podrazumijeva tri cilja: odgoj za vjeru, odgoj za nadu i odgoj za ljubav.⁶¹ Međutim,

57 Diane CHELSOM GOSSEN, *Restitucija – preobrazba školske discipline*, Alinea, Zagreb, 1994., str. 82.

58 Marjana KOŠČAK, *Prevenција poremećaja u ponašanju prema don Boscovu modelu*, str. 65.

59 Usp. Tonka ODOBAŠIĆ, *Mladi i poremećaji u ponašanju*, u: *Kateheza*, 29 (2007.) 2, str. 126-157, 153.

60 Usp. Gianni GHIGLIONE, *Uvod*, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 23.

61 Usp. Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, str. 26.

don Bosco svjedoči da temelj odgojnog djelovanja upravo jest i treba biti – ljubav! „Osnovna potreba ljudske duše jest priznavanje, poštovanje i ljubav drugih. Bez toga nitko nije sretan. Svatko želi biti shvaćen i uvažan, a isto tako ne može živjeti ako ne shvaća i ne uvažava drugoga.“⁶² Stoga smo dužni odgajati u pravilnom podržavanju svih ljudskih odnosa, posebice i najviše u djelotvornoj ljubavi.⁶³

Godine 1884., u doba kada don Bosco neko vrijeme nije mogao biti u Oratoriju, odlučio je prije negoli se vrati, svojoj djeci i mladima napisati pismo.⁶⁴ Osnovna nit vodilja koja ga je inspirirala za pisanje *Pisma* bila je upravo ljubav. Međutim, kako se broj mladih povećavao, a godine Oratorija također, sve to promatrajući prišao je don Boscu jedan bivši mladić Josip Buzzetti, sada odrastao čovjek.⁶⁵ Toga dana, u razgovoru s Boscom, nastojao mu je objasniti kako je mladima u Oratoriju potrebna ona istinska prvotna ljubav kao na početku njegova djelovanja i nastanka (što se kasnije don Boscu detaljno razjasnilo u viđenju u snu).⁶⁶ Iz toga proizlazi i središnja poruka Pisma koja glasi: »da mladi ne samo budu voljeni, nego da oni sami znaju da su voljeni«.⁶⁷ Svima preporuča, inspiriran Buzzettijem, vedro raspoloženje te organiziranje slobodnog vremena i odmora, kao i to da osjete ljubav u stvarima koje ih manje vesele (red, učenje i samosvladavanje).⁶⁸ Svim dječacima koji su zastranili, unatoč uključenosti u preventivni sustav, kazuje kako treba stvoriti čvrste odluke ne riječima nego djelima te se treba uzdati u Mariju Pomoćnicu koja o svima skrbi, moliti i prikazivati žrtvice.⁶⁹ I kao zaključak o ljubavi valja se vratiti na kršćansku poruku ljubavi: »Poziv na prihvaćanje

62 Živan BEZIĆ, *Razvojni put mladih. Djetinjstvo i mladost*, U pravi trenutak, Đakovo, 2002., str. 256.

63 *Isto*.

64 Usp. Gianni GHIGLIONE, Uvod, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – pismo iz Rima*, I, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 6.

65 Usp. Ivan BOSCO, Pismo iz Rima, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – pismo iz Rima*, III, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 27-37.

66 *Isto*.

67 Gianni GHIGLIONE, Postati očevi i majke, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – pismo iz Rima*, IV, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 44.

68 Usp. Ivan BOSCO, Pismo iz Rima, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – pismo iz Rima*, III, Hrvatska salezijanska provincija, Split, 2013., str. 37.

69 *Isto*.

života kao evanđelja pretpostavlja i djelovanje za evanđelje života, a to znači dopustiti da nas vodi Božja ljubav prema životu.«⁷⁰

3.7. *Zdravlje, znanost i svetost – don Boscova metoda u tri riječi*

Svoj preventivni sustav don Bosco gradi na metodi koja ima za cilj razvoj zdravlja, znanosti i svetosti mladih.⁷¹ Tu cjelovitost odgoja don Bosco zastupa i u svom preventivnom sustavu. Zapravo, zdravlje podrazumijeva građanski odgoj i ljudski interes, znanost podrazumijeva znanstveni odgoj i kulturni interes, a svetost podrazumijeva moralni odgoj i duhovni interes.⁷² »Zdravi, sposobni i čestiti ljudi potrebni su poput kruha, ljudi čista uma, spretnih ruku, snažne volje i čiste savjesti koji mogu i hoće biti nositelji svekolikoga gospodarskog, društvenog, kulturnog, demografskog, duhovnog i moralnog napretka.«⁷³

Stoga, kada je riječ o *aktivnostima* u Oratoriju, djeca trebaju slobodno skakati, galamiti do mile volje, trčati, šetati i baviti se tjelovježbom.⁷⁴ Velika se važnost pridaje nečemu po čemu su salezijanci i danas vrlo prepoznatljivi, a to su igre, glazba, kazališne predstave i sl.⁷⁵ Uglavnom, djeca ne smiju besposličariti.⁷⁶ Prepoznaje se u Boscovu stilu tzv. odgoj akcijom, a dužnost pedagoga jest da »zaposli i aktivira edukanda ili igrom ili radom.«⁷⁷ Upravo se u tome očituje Boscova suvremenost i aktualnost danas kada je igra prepoznata kao važna odgojna i didaktička aktivnost. Bosco na ovaj način potiče prosocijalna ponašanja mladih, mentalno zdravlje, vrijednost rada, važnost igre, kreativnosti i kulture. Kako bi se promicalo sudjelovanje i individualni interesi svakog dječaka, Oratorij je podijeljen

70 Piera RUFFINATTO, Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja, str. 218.

71 Usp. Gianni GHIGLIONE, Uvod, u: Mihovil KURKUT (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 9.

72 *Isto*.

73 Ante VUKASOVIĆ, Reafirmacija odgoja – alfa i omega pedagoškoga preporoda, u: *Obnovljeni život*, 68 (2013.) 2, str. 253-262, 255.

74 Usp. Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil Kurkut (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 21.

75 *Isto*.

76 *Isto*.

77 Živan BEZIĆ, *Zašto i kako odgajati? Ciljevi, metode i sredstva odgoja*, str. 123.

u manje cjeline koje se zovu *družbice*, a sve ih prati don Bosco.⁷⁸ Na taj način mladi postaju aktivni suradnici u odgajanju, a družbice se dijele i tematski prema aktivnostima (religiozne, kulturalne, društvene, rekreativne) u kojima su djeca protagonisti, a don Bosco samo facilitator.⁷⁹ Na taj se način djeca uče odgovornosti, uspostavljaju prijateljstva, dozrijevaju dobri običaji i bodre se za natjecanje.⁸⁰ Danas odgojno-obrazovni sustav naglašava upravo sudjelovanje i veliku ponudu slobodnih aktivnosti u školama i domovima, a aktivno uključivanje u takve programe znatno prevenira različite oblike rizičnih ponašanja.⁸¹ Aktualnost don Boscove metode prisutna je i u tom pogledu!

Velika važnost u odgoju, posebice u preventivnom sustavu, jest duhovnost. Osim što je Bosco živi primjer kršćanskog odgoja, odgoja iz ljubavi, živog evanđelja, on traži da se duhovnost također razvija kod djece i mladih. Stoga postoje tri duhovna stupa, a to su *česta ispovijed*, *česta pričest* i *svakodnevna misa*, koji postaju i stupovi Oratorija zajedno s Marijom Pomoćnicom.⁸² Odgajanicima se ne smije represivno nametati ovo pravilo već ih treba poticati i omogućiti im da pristupe svetim sakramentima, duhovnim vježbama, molitvama, propovijedima i sl.⁸³ Sakramenti omogućuju korist u civilnom društvu, mir srca i spas duše, a ukoliko se tako prikaže i odgajanicima, tome će pristupati »vrlo rado, sa zadovoljstvom i plodonosno«. ⁸⁴ »Vjera mladima ne samo da nudi šira životna obzorja u kojima će lakše naći smisao, nego je don Boscov prijedlog izvor radosti.«⁸⁵ Važnost poticaja duhovnosti i danas, u 21. stoljeću vidljiv je i u konceptu pozitivnog razvoja prema kojemu »promoviranje duhovnosti označava promoviranje i razvoj vrijednosti, podupiranje

78 Usp. Piera RUFFINATTO, Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja, str. 217.

79 *Isto.*

80 *Isto.*

81 Usp. Josipa BAŠIĆ, *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*, str. 180.

82 Usp. Ivan BOSCO, Preventivni sustav u odgoju omladine, u: Mihovil Kurkut (ur.), *Don Bosco – preventivni sustav*, str. 21.

83 *Isto.*

84 *Isto.*

85 Piera RUFFINATTO, Ivan Bosco – promicatelj života pomoću odgojnog djelovanja, str. 217.

mladih u istraživanju duhovnoga vrijednosnog sustava ili smisla duhovnog identiteta«. ⁸⁶

4. Don Bosco kao dio opće povijesti pedagogije

U ovome dijelu dat ćemo kratke osvrtne na nekoliko značajnih pedagoga i jednu pedagoginju kod kojih primjećujemo određene sličnosti s Boscovim odgojnim nastojanjima.

4.1. Pestalozzi – don Bosco

Johann Heinrich Pestalozzi je 1774. godine došao na ideju otvoriti sirotinjski dom za djecu siromaha, gdje bi se ona odgajala u radu zanatima, učenjem čitanja, pisanja i računanja. ⁸⁷ U organizaciji sirotišta u Stanzu Pestalozzi se drži načela kako u djeci treba buditi čovječnost, težiti izgradnji društva na načelu obitelji, moralno odgajati na osnovi primjera i dojmova te provoditi radni odgoj. ⁸⁸ Pestalozzi dijeli odgoj na tri zadatka: odgoj glave (umni odgoj), odgoj ruke (tjelesno-radni odgoj) i odgoj srca (moralni odgoj). ⁸⁹ Don Bosco na neki način razvija svoj model koji se jednim dijelom može staviti uz Pestalozzija. Obojica okupljaju siromašnu djecu, Pestalozzi gradi sirotišta, a Bosco Oratorij, obojica teže obiteljskom odnosu društva, naglašavaju važnost rada, a tri odgojne metode don Bosca mogu se gotovo poistovjetiti sa zadatcima odgoja koje uvodi Pestalozzi. Uz to, u svemu Bosco naglašava čistu ljubav i duhovnost.

4.2. Fröbel – don Bosco

Freiedrich Fröbel djeluje na prijelazu iz 19. stoljeća u 20. stoljeće, a poznat je po radu na predškolskoj pedagogiji i kao osnivač dječjih vrtića. ⁹⁰ Poznata je njegova metafora odgojnog djelovanja po kojoj je dijete biljka, škola je vrt, a učitelj vrtlar, a svoje djelovanje

⁸⁶ Josipa BAŠIĆ, *Teorije prevencije: prevencija poremećaja u ponašanju i rizičnih ponašanja djece i mladih*, str. 214.

⁸⁷ Mate ZANINOVIĆ, *Opća povijest pedagogije*, Školska knjiga, Zagreb, 1988., str. 153.

⁸⁸ *Isto*, str. 154.

⁸⁹ *Isto*, str. 155.

⁹⁰ *Isto*, str. 169.

nastavlja po uzoru na Rousseaua, naglašavajući da je dijete po rođenju i naravi dobro.⁹¹ Naglašava važnost cjelovitog odgoja, pridaje veliku važnost igri, formiranju volje i karaktera, radu, prirodi, obrazovanju, glazbi i prirodnim znanostima i dr.⁹² Don Bosco je u svakom djetetu prepoznavao dobrotu i ljubav. Za njega nitko od djece nije bio otpisan, bez obzira na njegovu povijest. Važnost igre koju je zastupao Fröbel koristi i don Bosco u svojem preventivnom sustavu naglašavajući njezinu važnost za razvoj mladih.

4.3. Dewey – don Bosco

John Dewey, poznati progresivistički pedagog i filozof s prijelaza iz 19. u 20. st., mnogo je doprinio razvoju odgoja i obrazovanja. Ono što se može povezati kod don Bosca i Deweya upravo je važnost rada, aktiviranja mladih i njihova samoorganizacija. Dewey je zastupao tzv. pragmatistički odgojni pristup, što znači da treba učiti ono što će biti korisno za život i za opstanak u svakodnevnim problemima i iskušenjima. Stoga je predlagao da škole pretvorimo u laboratorije u kojima će učenici biti istraživači koji će raditi na svom kontinuiranom usavršavanju u svim aspektima života (odgoja i obrazovanja). Dewey je predlagao i poticao razvoj učeničke samouprave u školi,⁹³ a elemente toga sustava možemo prepoznati u organizaciji družbica unutar Boscova Oratorija.

4.4. Montessori – don Bosco

Maria Montessori (1870. – 1952.) bila je liječnica i dječja psihijatričarka koja je formirala uvjerenje kako zaostala djeca nisu medicinski već pedagoški problem. Razvila je stoga čitavu metodiku početnog čitanja i pisanja kako bi se obrazovala ona djeca koja imaju teškoće.⁹⁴ Bila je preteča inkluzivnog pedagoga jer su djeca s teškoćama polagala ispit u redovnoj školi zajedno s djecom bez teškoća.⁹⁵

91 *Isto*, str. 171.

92 *Isto*, str. 172.

93 *Isto*, str. 240.

94 *Isto*, str. 301.

95 *Isto*.

Maria je u Rimu otvorila dječji dom, zalagala se za samostalnost u dječjem odabiru materijala za njihove aktivnosti, religiozni odgoj, slobodu odgoja (dijete ne vode izravno odrasli već oni oblikuju sredinu za djecu) i sl.⁹⁶ Don Bosco u djeci i mladima nije vidio problematično ponašanje već je svakom djetetu pružio priliku da postane dio njegova Oratorija. U tome se može očitovati njegova sličnost s Marijom Montessori koja je pedagogiji dala prednost pred medicinom.

5. Zaključak

Na kraju rada može se sumirati kako odgoj podrazumijeva ljubav, koja postaje temeljnim pokretačem pedagogije svetog Ivana don Bosca. Danas, kada su pred nama postavljeni izazovi suvremenog doba, povijesni primjer Bosca služi svima da se ugledaju te svoje odgojno djelovanje podlože ljubavi. Bosco kao da vraća, ponekad zaboravljen, ugled odgajateljskoj i pedagoškoj profesiji na način da pokazuje kako je moguće postizati dobre, pa čak i izvrsne, odgojne rezultate. On naglašava kako *odgoj može promijeniti čovjeka* (Kurkut, 2013.)! To je poziv svima da ne biraju lakša rješenja u odgoju i da ustraju, jer odgajateljska profesija može mnogo postići, ali samo ako koristi primjerene metode. Stoga učitelji, stručni suradnici, prosvjetari, odgajatelji i svi drugi odgojno-obrazovni profili iz don Boscove pedagogije mogu izvući ono najbitnije za rad u onome gdje jesu, a to je ljubav. Na taj način svaka pedagogija može postati pedagogijom djelotvorne ljubavi!

96 *Isto.*

THE ACTUALITY OF DON BOSCO'S PEDAGOGY OF EFFICIENT LOVE

Summary

The article presents the basic guidelines of the pedagogy of saint don John Bosco, and its actuality: it is a model for an exemplary life and for an approach to young people. The contemporary pedagogy and philosophy of education have certain difficulties in respect to the education. Some of those problems are linked to the lack of educational authorities and appropriate methods of education. Don Bosco was exceptionally innovative and successful in his times. By his personal example he illustrated the profile of a genuine educator and his methods. Teaching by example was and remained one of the most successful methods of education, which don Bosco proved by practicing everything that he was teaching. One of his most efficient educational methods was love. Love educates, it is the most powerful means at hand of educators and teachers, and can notably contribute to the change and perfection of the educated. Love is the effort to do good to the other, to help him grow, giving a helping and caring hand to the totality of the existence of those that we educate. Therefore, we consider don Bosco's methods efficient even today: they just need to be applied.

Key words: don Bosco, education, prevention, love, teaching by example, fatherhood of education.